

Vooraf

Op 17 oktober zijn we elk jaar wereldwijd ÉÉN tegen armoede: ÉÉN dag, ÉÉN statement. Samen met miljoenen mensen, bedrijven en in meer dan 100 landen.

Deze dag is in het leven geroepen door Péro Joseph Wresinski de grondlegger van de ATD-Vierde Wereld Beweging. De letters ATD staan voor Aide á Toute Détresse. Sinds 1987 is dit de dag voor internationale actie tegen armoede waarbij miljoenen mensen opstaan tegen armoede. In 1992 werd door de Verenigde Naties 17 oktober erkend tot wereldarmoededag.

En ook de Paus kondigde onlangs een dag aan waarin het onderwerp armoede centraal staat. En wel op 19 november 2017. Het thema van die dag is: *Laten we liefhebben, niet met woorden maar met daden*. Dit is ontleend aan de eerste brief van Johannes: "Kinderen, wij moeten niet liefhebben met woorden en leuzen maar met concrete daden" (1 Johannes 3,18) Hij roept ons op om ons hier sterk voor te maken.

Mooie aanleidingen om in vieringen rond 17 oktober, op 19 november en natuurlijk ook op andere dagen, op te staan tegen armoede. Als suggestie treft u hieronder materiaal aan dat u kunt gebruiken voor de viering. Teksten, gebeden en liederen. De leden van de werkgroep Verzet tegen Armoede hopen dat u dit kunt gebruiken.

Namens de werkgroep Verzet tegen Armoede,

Margriet Kok,

Diaconaal consulent Protestantse Gemeente te Arnhem

Teksten

Wie alleen loopt

Wie alleen loopt
raakt de weg kwijt.
Alleen uit de gemeenschap komt de wijsheid.
Eén hand alleen kan geen touw
om een bundel knopen.

Wie alleen loopt
raakt de weg kwijt.
Wie alleen valt
heeft niemand die haar hoort.

Wie alleen loopt
gaat zwaar gebukt onder haar last,
niemand deelt haar vreugde of verdriet.

Wie alleen loopt
raakt de weg kwijt.
Twee voeten heeft ze slechts
en maar twee armen.
Ze heeft slechts twee ogen.
Maar in de gemeenschap heeft
ieder duizend handen,
heeft ieder duizend voeten,
loopt niemand ooit alleen.

Luister

Luister christen,
ik was hongerig
en jij vormde een actiegroep
en bediscussieerde mijn honger.
Ik dank je.

Ik was in de gevangenis
en stil sloop jij weg
naar de kapel in je kelder
en bad om mijn vrijlating.
Ik dank je.

Ik was naakt
en ernstig ben je nagegaan
en heb je gediscussieerd
of mijn naaktheid wel ethisch was.
Ik dank je.

Ik was ziek
en je knielde en dankte God
voor jouw eigen goede gezondheid.
Ik dank je.

Ik was dakloos
en jij preekte tot mij
over geestelijk onderdak
en de liefde van God.
Ik dank je.

Ik was eenzaam en verlaten
en je liet me alleen
om voor mij te gaan bidden.
Ik dank je.

Je bent vroom en bij God.
Maar ik, ik ben nog steeds
hongerig, alleen, naakt,
ziek en gevangen,
dakloos en koud

Luisteren

Als ik je vraag naar mij te luisteren
en jij begint mij adviezen te geven
dan doe je niet wat ik je vraag.

Als ik je vraag naar mij te luisteren
en jij begint mij te vertellen waarom
ik iets niet zo moet voelen als ik het voel,
dan neem je mijn gevoelens niet serieus.

Als ik je vraag naar mij te luisteren
en jij denkt dat je iets moet doen om
mijn problemen op te lossen,
dan laat je mij in de steek,
hoe vreemd dat ook mag lijken

Dus, alsjeblieft, luister alleen maar naar
me en probeer me te begrijpen.

En als je wilt praten, wacht dan even en
ik beloof je dat ik op mijn beurt naar jou
zal luisteren.

Leo Buscaglia

Wat een droom

Ik droom van een wereld...
waar het goed is om in te wonen.
Waar geen tegenstelling meer is
tussen noord en zuid, tussen west en oost.
Waar verschil tussen arm en rijk
is verdwenen.
Waar zwart en blank, rood en geel
elkaar de hand zullen geven.

Ik droom van een wereld...
waar het goed is om te wonen.
Waar geen tegenstelling meer is
tussen natuur en mens.
Waar geen milieuschandalen meer zijn.
Waar mens en dier elkaar
niet naar het leven staan.
Waar de aarde en de mens elkaar de hand zullen geven.

Ik droom van een wereld...
waar het goed is om te wonen.
Waar geen oorlog en haat meer zijn.
Waar mensen elkaar
niet naar het leven staan.
Waar mensen als broeders en zussen
door het leven gaan.
Waar mensen elkaar de hand zullen geven.

Mijn God, wat een droom...
Reik ons uw hand en ga mee met ons,
op weg naar deze werkelijkheid

Het kost niet zoveel

Het kost niet zoveel iemand een glimlach
te schenken of je hand op te steken voor
een vriendelijke groet
Zoiets kan opeens de zon laten schijnen
in het hart van de mens die je zomaar
ontmoet.

Het kost niet zoveel een hand uit te
steken om een ander een beetje behulpzaam
te zijn
Een dankbare blik is vaak de beloning
al was de moeite voor u slechts klein.

Het kost niet zoveel om je hart wat te
openen voor de mens om je heen in
vreugde en verdriet
Wees blij, dat je zo wat kan doen voor
die ander of is die ander je medemens niet?

Het kost maar weinig, je arm om een
schouder of alleen maar even een zachte
druk van een hand
't Is vaak voor de ander of hij heel even
in een klein paradijs beland.

Het kost zo weinig om een ander te geven
iets wat je zelf ook zo heel graag ontvangt
Vriendschap, alleen door dat weg te
schenken geef je iets waar ieder mens
naar verlangt!

Mijn moeder

Mijn moeder is een held.
Ze zorgt voor ons en geeft ons te eten.
In het weekend iets lekkers erbij.
Zo gauw de kinderbijslag er is,
krijgen we nieuwe kleren
en schoenen als die nodig zijn.

Mijn moeder is een held.
Ze is veel onderweg om koopjes te zoeken.
Ze vindt altijd wel weer iets uit.
Laatst nog had ze een cadeaubon van haar vrijwilligerswerk gekregen.
Daar heeft ze iets van gekocht bij Blokker.
Dat bracht ze de volgende dag weer terug en toen kreeg ze er contant geld voor.
Daarvan konden we extra boodschappen doen bij de Aldi.
Ze nemen daar namelijk geen cadeaubonnen aan.
Toen hebben wij wel gezegd dat ze iets extra lekkers voor zichzelf moest kopen,
want het was toch haar extraatje geweest.

Mijn moeder is een held.
Ze heeft op mijn roze blouse van vorig jaar een paarse bies gestikt.
Nu hoor ik er helemaal bij.
Ze heeft gevoel voor mode.

Mijn moeder is een held.
Laatst nog heeft ze het geld dat we kregen van de gemeente
om ons te laten sporten,
gebruikt om de huur te betalen, want de woningbouw deed moeilijk.
Toen heeft ze het betalen van de energie twee weken opgeschoven om onze
sport te betalen.
Met het geld van de belasting, heeft ze daarna Essent betaald toen daar een
dreigbrief van kwam en de school heeft ze gevraagd te wachten tot de
kinderbijslag binnen is.
En nou is alles weer mooi rond.
Knap hè?

Mijn moeder is een held.
Ze heeft een prachtige smoes verzonnen,
waardoor ik niet mee hoefde op schoolreis.
Nou hoeven we gelukkig ook niet meer na te denken
over de aanschaf van een toilettas met spullen, zakgeld, pyjama,

ondergoed dat door iedereen gezien kan worden, extra beltegoed, de
verzekering,
vervanging zoeken voor mijn krantenwijk
en het geld van twee keer oppassen mislopen.

Mijn moeder is een held.
Maar ik kan niet over haar opscheppen,
omdat ze niet wil dat iemand weet dat we zo weinig geld hebben.

Marja Wittenbols

Wij delen

Wij delen geloof
Wij delen de hoop
Die wij ontvangen van God
Vijf broden, twee vissen
De Heer die het brak
En niemand kwam iets te kort
Zo willen wij delen
Van wat hij ons gaf
Totdat het een overvloed wordt.

Uit: Kerk in actie, Matthijn Buwalda

Ik heb God weer gedankt

Ik heb God weer gedankt, niet voor het warme bed en voor de erwtensoep, maar daarvoor, dat hij weer in me wonen wilde. Ik dank nooit voor de goede aardse dingen die ik van hem krijg en ik zal ook niet in opstand komen tegen hem, als ik ze niet meer krijg. Het staat me tegen om te danken voor iets, wat zovelen niet hebben. Het is nu eenmaal nog slecht gesteld met de verdeling der aardse goederen op deze onvolmaakte aarde. En het lijkt me een toeval of je bij de zatten of bij de hongerigen terecht bent gekomen. En ik zal nooit kunnen danken voor m'n dagelijks brood als ik weet dat zoveel anderen, dat dagelijkse brood niet hebben. Maar: wanneer ik dat dagelijkse brood ook niet heb, dan hoop ik tóch te danken. Voor iets anders. Daarvoor dat God in me is. En dat heeft iets te maken met of je wel of niet goed doorvoed bent. Tenminste, dat zeg ik nu, aan m'n warme kachel na een behoorlijk ontbijt. Het is allemaal niet zo eenvoudig.

Uit: Het werk, Etty Hillesum.

Zij bestaan

Zij bestaan
de mensen die buitenspel staan
in het samenleven.
Veel meer dan wij vermoeden
en dichter bij ons
dan wij het voor mogelijk houden,
leven ze verdoken,
weggestoken achter muren
van vergetelheid en schaamte.
Mensen zonder naam,
hoogstens met een nummer
in de registers van de hulporganisaties.
Ongezien.
Voorbijgezien.
Alsof ze niet bestaan.

Zij bestaan
de mensen die buitenspel staan
in het samenleven.
In hun ogen lees je de vraag,
de Jezus' vraag:
Wie zeg je dat ik ben?
Wat denk je van mij?
Ben ik ook voor jou
de niet te vertrouwen mislukkeling?
Heb ik ook voor jou
schuld aan mijn eigen armoede?
Of zeg je:
Jammer, pech gehad?
Wie zeg jij dat ik ben?

Met die vraag kan je vele kanten uit,
maar dit is zeker:
je moet kiezen:
voor of tegen, met of zonder hen.
Je antwoord is bepalend
voor hen
en voor jezelf.

Uit: Mensen Onderweg dec. 2009, Carlos Desoete

Moge God ons zegenen

Moge God ons zegenen met onrust

over gemakkelijke antwoorden,
halve waarheden en oppervlakkige relaties,
zodat er diepgang is in onze harten.

Moge God ons zegenen met boosheid
over onrechtvaardigheid,
over onderdrukking en uitbuiting van mensen
zodat we werken aan rechtvaardigheid, vrijheid en vrede.

Moge God ons zegenen met verdriet
voor hen die lijden door pijn, verstoting, honger en oorlog,
zodat we onze handen zullen uitstrekken tot troost.

Moge God ons zegenen met zoveel dwaasheid
dat we geloven een verschil te kunnen maken in deze wereld;
zodat we doen waarvan anderen zeggen dat het onmogelijk is.

Zo zegene ons de levende God.

Gebeden

Open mijn hart

Open mijn hart,
Maak mij tot een ontvankelijk mens,
Dat ik zien kan wie in nood leeft,
Dat ik de stem hoor van wie lijdt.
Help mij, God, mijn roeping te verstaan
Op de plaats waar ik leef.
Dat ik op elke plaats en
In iedere periode van mijn leven,
Of ik nu jong ben,
In de kracht van mijn leven,
Of oud,
Of ik nu gezond ben of ziek -
Dat ik mag ontdekken wie ik kan zijn,
Zodat Uw Rijk van vrede en liefde,
Van gerechtigheid en verzoening
Gestalte krijgt onder ons mensen.

Marinus van den Berg

Gebed tegen onszelf

Ik vraag om brood, maar niet om overvloed,
opdat ik de armen niet zal vergeten.

Ik vraag om kracht, maar niet om macht,
opdat ik de zachtmoedige niet zal verachten.

Ik vraag om wijsheid, maar niet om geleerdheid,
opdat ik de eenvoudige niet zal versmaden.

Ik vraag om een eerlijke naam, maar niet om roem,
opdat ik de nederige niet zal minachten.

Inazo Nitolee, Japanse Quaker

Gebed

God, maak ons betrokken
bij het onrecht in de wereld.
Geef ons dat we zien wat er mis is.
Geef ons oog voor onze rijkdom
en de schrijnende armoede
op zoveel andere plaatsen.
En wek in ons de wil
om dat recht te zetten.

God, maak ons ook bewust
van onze vooroordelen,
de scheve voorstellingen
die we van elkaar hebben.
Geef dat we die beelden
durven loslaten en help ons
zo met elkaar om te gaan.
dat we een ander recht doen.

Vorbeden

Keren wij ons hart tot God en bidden wij:

Voor hen die oog hebben voor de mensen om hen heen,
voor allen die zich laten raken door de zorgen en de nood van anderen:
dat zij tot daden komen.

Laat ons bidden:...

Voor hen die weigeren te zien,
voor allen die zichzelf genoeg zijn en de ellende van de wereld angstvallig
buiten hun blikveld houden: dat hun ogen worden geopend.

Laat ons bidden:...

Voor hen wier kostje is gekocht,
voor allen die zonder overmatige materiële zorgen
door het leven gaan:
dat zij blijven opkomen voor gelijke kansen voor ieder.

Laat ons bidden:...

Voor hen die een kwetsbaar bestaan leiden,
voor allen die leven van dag tot dag,
afhankelijk van de goedgeefsheid van anderen:
dat zij tot hun recht komen.

Laat ons bidden:...

Voor oude mensen, hier en overal:
om een onbezorgde levensavond;
voor alle volwassenen:
om echt geluk van binnenuit;
voor alle jongeren:
voor een ideaal in hun leven;
voor alle kinderen van de wereld:
om een zorgeloze, blije jeugd.

Laat ons bidden:...

Laten we ook bidden voor de gevraagde intenties van deze viering:

Heer, onze God,
Gij roept, bezielt, bemoedigt.
Spreek ons aan, zoals Gij van oudsher tot mensen heb gesproken.
Leef op in ons, opdat wij herleven.
Amen.

Voorbeden

Voorganger: Laat ons bidden:
Heilige God,
Hoewel deze wereld afhankelijk is van Uw Genade
Wordt ze geregeerd en beheerd door stervelingen.

Daarom bidden wij voor hen
Die zich bewegen in de wandelgangen van de macht,
De regeringen van dit land en van andere landen,
Die wij om hun inzichten waarderen of vrezen.
(hier kunnen door wie wil namen genoemd worden)

Mogen zij steeds rekening houden met hen
Die zij vertegenwoordigen,
Moedig en integer hun beslissingen nemen
En weerstand bieden aan de verleiding
Om het in hen gestelde vertrouwen te misbruiken.
Heer vergeef ons.

Allen: GENADIGE GOD: VERHOOR ONS

Voorganger:
We bidden voor hen die sleutelposities bekleden
In de economie, het zakenleven en de industrie
Die door hun beslissingen een enkeling rijker of velen armer kunnen maken.

(hier kunnen, door wie wil, namen genoemd worden)
Geef dat zij mensen altijd hoger schatten dan winst;
Geef dat zij nooit de armen lasten opleggen
Die ze zelf niet willen dragen
En mogen zij beseffen dat geld en geweten,
Eigendom en rentmeesterschap
Niet van elkaar te scheiden zijn.

Heer verhoor ons.

Allen : GENADIGE GOD: VERHOOR ONS

Voorganger:
We bidden voor mensen werkzaam in verzorgende beroepen;
Die een helpende hand en een luisterend oor zijn voor vriendelijke en klagerige
mensen en voor hen die beslissingen nemen over volksgezondheid en welzijn.

Met hun interesse en met hun vaardigheid.

(hier kunnen, door wie wil, namen genoemd worden)

Geef dat zij zich altijd bewust zijn van de heiligheid van het leven

En het eigene van iedere mens

En dat zij mogen helpen en helen

Door hun belangstelling en bekwaamheid

Bewaar hen voor te hoge werkdruk en uitputting.

Heer verhoor ons.

Allen : GENADIGE GOD: VERHOOR ONS

Voorganger:

En laten we denken

Aan diegenen voor wie wij verantwoordelijk zijn

En aan diegenen aan wie wij rekenschap verschuldigd zijn

Voor dat we vandaag doen.

(hier kunnen, door wie wil, namen genoemd worden)

Dat wij hun de aandacht, het geduld en de liefde van Jezus laten zien.

Heer verhoor ons.

Allen : GENADIGE GOD: VERHOOR ONS

Voorganger:

Heer hoor onze gebeden,

En als wij vandaag het instrument kunnen zijn

Waardoor U de gebeden van anderen beantwoordt,

Laat ons dan niet doof zijn of eigenwijs,

Maar bereid om naar Uw wil te handelen

Om Jezus wil.

Allen : Amen

(Uit liturgische bouwstenen, Iona Community, door Anneke Oppewaal/Korbijn).

Liederen

Als mensen leren geven

G. de Vries, melodie Liedboek 910

Als mensen leren geven
en delen met elkaar,
dan viere wij het leven
en wordt de vrede waar.
Als mensen durven dromen
van het beloofde land
dan kan er liefde komen, gaan mensen hand in hand.

Als mensen willen nemen
steeds groter en steeds meer,
dan worden vrienden vreemden
daalt haat op aarde neer.
Maar als wij leren horen
naar wat Gods woord ons vroeg,
dan is voor alle mensen
de aarde groot genoeg.

Laat onze oren horen,
laat onze ogen zien:
Het goeds waarvan wij dromen,
het is er al misschien.
Als wij aan vrede werken
met hand en hart en mond,
dan zul je dat gaan merken
de hele wereld rond.

Om de mensen, godverlaten

M. Spoelstra, melodie Liedboek 791

Om de mensen, godverlaten,
vluchtelingen, doodswoestijn,
om de woede, om de tranen
roepen wij: je zou er zijn.

Om de haat en om de oorlog,
de verbittering, de pijn,
om die eindeloze cirkel
vragen wij: Zul Jij er zijn?

In een mens die helend leefde,
in een woord, in brood en wijn,
in 't verlangen dat wij delen,
zeg Jij ons: Ik zal er zijn.

Tegen onrecht, tegen honger,
tegen grootspraak, valse schijn,
vieren wij de hoop op morgen,
vragen wij: Zul Jij er zijn?

In de mensen die volharden,
trouw en onbevangen zijn,
in wie opstaan, in wie troosten,
weten wij: Je zult er zijn.

Voor mensen die naamloos

melodie lied 647

Voor mensen die naamloos,
kwetsbaar en weerloos door het leven gaan,
ontwaakt hier nieuw leven,
wordt kracht gegeven:
wij krijgen een naam.

Voor mensen die roepend,
tastend en zoekend
door het leven gaan,
verschijnt hier een teken,
brood om te breken:
wij kunnen bestaan.

Voor mensen die vragend,
wachtend en wakend
door het leven gaan,
weerklinken hier woorden,
God wil ons horen:
wij worden verstaan.

Voor mensen die hopen,
wankel gelovend
door het leven gaan,
herstelt God uit duister
Adam in luister:
wij dragen zijn naam.

Henk Jongerius

Voor kleine mensen, *psalm 72*

Refrein:

Voor kleine mensen is Hij bereikbaar,
Hij geeft hoop aan rechtelozen,
Hun bloed is kostbaar in zijn ogen,
Hij koopt hen vrij uit het slavenhuis.

Hij zal opkomen voor de misdeelden,
Hij zal de machten die ons dwingen
Breken en binden, Hij zal leven,
Onvergankelijk, als de zon.

Refrein

Zoals de dauw die de aarde drenkt,
Zo zal Hij komen en in die dagen
Zullen trouw en waarachtigheid bloeien,
Zal er vrede in overvloed zijn.

Dan dragen de bergen schoven van vrede
En de heuvels een oogst van gerechtigheid,
Een vloed van koren, golvende velden,
Een stad rijst op uit een zee van groen.

Refrein

Hij geeft hoop aan rechtelozen,
Hun bloed is kostbaar in zijn ogen,
Hij koopt hen vrij uit het slavenhuis.

Refrein

Zijn naam is tot in eeuwigheid,
Zolang de zon staat aan de hemel.
Zijn naam gaat rond over de aarde,
Een woord van vrede, van mens tot mens.

Refrein

J. Eigenraam